בס"ד

לשמוע ללמוד וללמד

שיתופים לשירה

הפיקוח על הוראת העברית

משרד החינוך
מחוז חרדי

דברו שיר

שיעורי עברית בעקבות שירי זמר מוכרים

עליזה יגן ושירה פוליטי - מדריכות עברית

בס"ד

כמה מילים אליכם, המורים

הפעילות המוצעת כאן מיועדת לכם, המורים, לצורך תכנון הוראה בשגרת חירום.
שיעורים אלה עוסקים בשירי זמר מוכרים וידועים.
למוזיקה יש כוח רב בעיצוב ובוויסות רגשות. כמאמר הבעל שם טוב:
"עַצְבוּת נוֹעֶלֶת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם, תְּפִלָּה פּוֹתַחַת שְׁעָרִים נְעוּלִים, וְהַשִּׂמְחָה – בְּכוֹחָהּ לְשַׁבֵּר חוֹמוֹת",
על כן נבחרו שירים המאפשרים פיתוח שיח רגשי עם התלמידים ולמידה חווייתית.

תוכן השירים מזמן מרחב לבניית חוסן רגשי וחיבור לתחושת היחד, כמו גם לעולמם האישי של הילדים.
השירים שנבחרו מתאימים לכיתות ה-ח, הן מבחינת עולם התוכן והן מבחינת העיבוד הלשוני והספרותי.
בכל שיעור הוצעו אפשרויות הוראה לבחירה.
המורה יבחר את המתאים לכיתתו על פי הצורך הכיתתי ועל פי אופן הלמידה (מרחוק או מקרוב).

בס"ד

לרשותכם הצעות לפעילויות עם שירים נבחרים:

אותו היום - משה פלד
יהודי זה הכי - בני פרידמן
אני שייך לעם - ישי ריבו
בשורה טובה - משה פלד

הצעה לאופן ניהול הפעילות עם השירים:

א. האזנה לשיר
ב. קריאת השיר
ג. עיבוד השיר מבחינה רגשית והעמקה בתוכן
ד. עיבוד לשוני וספרותי
ה. האזנה לשיר פעם נוספת והזמנה להצטרף בשירה
ו. פעילות חווייתית עצמאית

בתפילה ש "יִבָּנֶה הַמִּקְדָּשׁ, עִיר צִיּוֹן תִּמַּלֵּא וְשָׁם נָשִׁיר שִׁיר חָדָשׁ."

בס"ד

אותו היום - משה פלד

פתיחה

חשוב על חפץ היקר לליבך.
מדוע הוא יקר לך ?
היכן אתה שומר אותו?
דיון בכיתה.
מסקנה: ככל שהחפץ יקר יותר נשמור עליו יותר.

השמעת השיר

מהי הרגשתך לאחר שמיעת השיר?
מיהו הדובר בכל אחד מהבתים? [בית א' - פניית ה' – האב, אל הבן. בית ב' - בקשת הבן מהאב.]

תיאטרון שירה

קבוצה אחת שרה את הפנייה של ה' אלינו,
הקבוצה השנייה שרה את דברי האדם המבקש. את הפזמון שרים ביחד.

איזה רגש משותף רואים בשני הבתים? [אהבה. אהבת אב ובנו.]
[יש כאן בקשת קרבה דו צדדית: ה' רוצה בקרבת עם ישראל ועם ישראל רוצה בקרבתו.]

היכן רואים בשיר ביטויים של קרבה ואהבה?
[אין מילים בפיאהבתי ,אוצר של אבא, בן יקר, אהבתנו, בכל מאודי, מתקרבות דרכנו, אבוא אליך.]

מוטיב 'הדרך'

מוטיב 'הדרך' כמשל : תיאור הדרך, צבעים, מראות וכיוון. מהו הנמשל?
ניתן לבקש מהתלמידים לצייר את הדרך המתוארת ואת המפגש המתואר בפזמון.

תיהלוך השיר באופן בסיסי לצורך הבנה

חזרה לפזמון וקריאתו

שרק יבוא אותו **היום** בה"א הידיעה - על איזה יום מדובר? [יום הגאולה]
ביצד יודעים שזהו יום הגאולה?
בבית הראשון כתוב 'מחכה **ליום**... ובהיכלי אבוא ואראה'.
נסו לדמיין את היום הזה שבו הרחובות ילבשו חג. מה אתם רואים?

הצעות להרחבות ספרותיות ולשוניות לפי הזמן

- **חזרתיות** - הדמיון בין שתי השורות האחרונות בכל בית. במה הן דומות? במה הן שונות? מה ניתן ללמוד מכך?
- **הֶרְמֵז** – 'ובהיכלי' - איפה ראינו שימוש במקורות במילה היכל?
- **ביטויים** - רב הנסתר על הנגלה, ילבשו חג, אין מילים בפי
- **מטאפורות** - שלח לי הסולם, הערפל של העולם
- **האנשה** – ילבשו חג
- **ו' החיבור** - ו' החיבור פותחת את כל אחד מהבתים. כדאי לחזור על תפקידה ועל כלליה של וו החיבור ולשאול: מה מעורר שאלה בפתיחה זו? מדוע לדעתכם בחר המשורר לפתוח כך?
(כל תשובה הגיונית של תלמיד תתקבל)

הצעות למשימות כתיבה

- כתוב קטע קצר ובו תתאר את יום הגאולה. מהם המראות, התחושות והרגשות העולות בך?
- כתוב תפילה קצרה שבה אתה פונה לה' ומצטרף לבקשת הגאולה.

יהודי זה הכי - בני פרידמן

פתיחה

סיפור 'הזקן, הצוואה וקני הסוף' (האזינו להקלטה)

השמעת השיר

מציאת הקשר בין הסיפור לבין השיר

[מסקנה: כשהעם שלם אי אפשר לשבור אותו]

ציטוטים מהשיר ושיח

שלם לא חצי, כוח אדיר, לעולם הוא מאיר, לעולם לא ייפול

התבוננות במפת העולם

- היכן נמצאת א"י?
- היכן נמצאת ירושלים?
- מה גודלם יחסית לעולם? [נקודה קטנה על הגלובוס]

הקפת ירושלים במפה [העיר ירושלים גבוהה מכל הארצות, מרכז העולם.]

נמצא בשיר התייחסות לירושלים ולארץ ישראל :
"כל העולם נושא עיניים לירושלים, לארץ כה קטנה",
"וארץ ישראל פורחת, זורחת ממש מעל כולם".

"ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה..." – איך פסוק זה מתקשר לשיר שלנו?
[לכל מקום שבו תלך בניסים הוא מתקיים.]

פעילות הפגתית

"את הדלת היא פותחת לכל מי שרוצה לבוא לכאן."

מפת העולם – סיפורי סבתא
כל תלמיד יחפש על המפה את ארץ המוצא המשפחתי שלו ויספר 'סיפור סבתא' (על סבתא או על סבא)
בסיפור הוא יתייחס לרצון לעלות לארץ ישראל ועל מסירות הנפש להגיע אליה.
נשאל איזו ברכה מתפילת שמונה עשרה מזכירה קיבוץ גלויות?
"תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ גלויותינו... ברוך מקבץ נדחי עמו ישראל".

הצעה נוספת – הבאת פסוקים מהמקורות על עם ישראל, על ירושלים ועל ארץ ישראל והתאמתם לחלקי השיר.

חידון תמונות
המורה יציג תמונות המהוות חידות על מקומות בארץ ישראל.
התלמידים יזהו מהי העיר או מהו המקום בארץ המתבטא בתמונה.
משימה לבית: כל תלמיד ייצור חידה מצוירת על מקום מגוריו (שכונה או עיר) או על מקום אחר בארץ ישראל.

בס"ד

אני שייך לעם - ישי ריבו

פתיחה

הצעה ראשונה

המורה יקרא את שמות התלמידים באופן שבו הוא מבלבל בין השמות הפרטיים לשמות המשפחה.
דוגמה: בכיתה אם יש תלמידים בשם אהרון לוי ומשה כהן, המורה יקרא משה לוי ואהרון כהן.
כמובן שהדבר יתסיס את התלמידים ויגרום להתנגדות.
דיון: מה קרה? מה מפריע לכם בהחלפת השמות? [כל אחד מרגיש שהשם שלו הוא פרטי ושייך לו.]

הצעה שנייה

המורה יציג תמונות של אנשים מקיימים מצוות שונות (תפילה, נטילת לולב, ברכת כוהנים)
ויבקש מהתלמידים לתאר את המחשבות והרגשות של המצולמים.
שיח: האם אתם רוצים להיות או הייתם יכולים להיות חלק מהמצולמים? מדוע?

הזמנה להאזנה

היום נשמע שיר שמדבר על שייכות.

האזנה לשיר 'אני שייך לעם'

בס"ד

תיהלוך הטקסט

המורה יחלק את הכיתה לארבע קבוצות. כל קבוצה תנתח בית אחד מהשיר ותתבקש לומר על פי השיר מה מיוחד בעם שאנחנו שייכים אליו. בהמשך כל קבוצה תציג את הבית שלה.
המסקנה הסופית: העם שלנו הוא מעל הטבע.

הצעה להוספה

אזכור מועדים בשנה – פסח, חנוכה, ראש השנה.

מושגים ספרותיים

חזרה

- אילו מילים חוזרות על עצמן בשיר? ניתן לזהות כאן מוטיב שבא ללמד מסר כלשהו. ["אני שייך לעם"]

(אנאפורה - ביטוי חוזר. אמצעי ספרותי המאופיין בחזרה על מילה או ביטוי בתחילת שורה, פסקה או בתים רצופים.)

- ניתן לבקש מהתלמידים לומר את המילים "אני שייך לעם" כמספר הפעמים בטקסט ולתאר מה הרגישו ובגלל מה. [שמחה, גאווה, אחריות, חשיבות, שייכות, כבוד]

- המשפט החוזר משתנה בסוף השיר: אני שייך לעם **הנבחר** - מדוע לדעתכם חל השינוי? מה רצה לומר בכך המשורר? מה התפקיד או המטרה של שתי השורות שלאחר מכן?

שיבוץ תנכי

השיר כולל אזכורים רבים מהתנ"ך הן בהיבט הרוחני - בדומה לפיוט, שיר תפילה; והן בהיבט ספרותי - העושר של השיר; והן בהיבט התוכני. כל אזכור מגלם בתוכו מידע רב ללא הרחבה, אך "שולח" את הקורא או את הילד ששר, להיזכר בו.

- הבאת המקורות המתייחסים לשיר. היכן בשיר אנו רואים את השיבוץ של מקורות אלו?
- הסבר המושג 'שיבוץ תנכי'.
- דיון - מדוע לדעתכם בחר המשורר לכתוב כל כך הרבה שיבוצים תנכיים?

[כדי להדגיש את השייכות שלנו כעם למקורות, וכך לחבר את הקהל לשיר ולמסר שרוצה להעביר.]

התייחסות לבית האחרון

"אני שייך לעם הנבחר ומאחר שאני שייך אליו אני מודה ואני שר".
המשורר מודה על הזכות להיות חלק מעם ישראל. הוא מודה על הזכות ובוחר לשיר.
גם אנחנו מודים על שייכותנו ללעם ישראל ובוחרים לתרום את חלקנו לעם שלנו.
כיצד נוכל לעשות זאת ?
באמצעות מצוות, מעשים טובים, חיוך, ויתור, קריאת פרק תהילים, קבלת שבת מוקדם וכו'.

התלמידים יכתבו על פתק משהו שהם מקבלים על עצמם לשבוע הקרוב. הפתקים ייתלו בכיתה בצורת המילה 'תודה'.

משימת כתיבה

השלמת בית נוסף לשיר.
התלמידים יקבלו בית עם תחיליות "אני שייך לעם" (ארבע פעמים) וישלימו משפטים המבטאים את ייחודיות העם.

אני שייך לעם

תלמידים יקרים!
לפניך משימות בקבוצת השיר.
שימו לב: משימות 8, 9 הן חובה.
בנוסף עליכם לבחור 4 משימות
נוספות. בהצלחה רבה!

1

העתיקו את כל החרוזים בשיר.
לכל צמד חרוזים הוסיפו חרוז שלישי.

2

אילו מילים חוזרות על עצמן בשיר מספר רב של פעמים?
חשבו מדוע.

3

בחרו 5 נקודות שבח שמציין המשורר על עם ישראל.
הסבירו אותן בלשונכם.

4

"אני שייך לעם שאף הוא שייך אליי". -
איזה מסר מנסה המשורר להעביר במילים הללו?

חשבו על דוגמאות לרגעים מחיי היום יום שבהם אתם מרגישים את עומק הזכות להיות שייכים לעם הנבחר

5

כתבו סיפור קצר בן 10-12 שורות, שבו תספרו על אדם או על חפץ שלא שייך לאף אחד בעולם.

6

חשבו על בית נוסף לשיר והשלימו:

אני שייך לעם _____
אני שייך לעם _____
אני שייך לעם _____
אני שייך לעם _____

7

"אני מודה ואני שר".
על מה מודה ושר המשורר?
כיצד ביכולתכם לתרום מעצמכם לעם שלכם?
חשבו על הנהגה או על קבלה טובה שאותה תרצו ליישם היום או בשבת.

8

כתבו 5 מילים חדשות.
מצאו את פירושן.
שבצו אותן בקטע קצר או במשפטים.

9

בחרו 4 שמות עצם בשיר
וכתבו להם צירופי סמיכות.
את הצירופים שבצו בקטע.

מיכל מזרחי

לקובץ להדפסה לחצו כאן

בס"ד

בשורה טובה - משה פלד

פתיחה

- שיח רגשי – איך אתה מרגיש היום?

בחירה מתוך מאגר של רגשות שליליים וחיוביים והתייחסות למציאות של רגש כאב ליד רגש של תקווה

- "היום נדבר על משהו שמעורר בנו רגש חיובי."
- המורה יציג את צמד המילים 'בשורה טובה'.

דיון

- מה צמד המילים הללו מעורר בך?
- באילו בשורות טובות התבשרת לאחרונה?
- באיזו בשורה טובה תרצה להתבשר?

כדי להבין מה המשמעות של בשורה טובה נראה שאפילו חז"ל תקנו עליה ברכה:
"על גשמים ועל בשורות טובות מברך 'ברוך הטוב והמטיב'."(משנה מסכת ברכות)

השמעת השיר

בס"ד

תיהלוך הטקסט

- מי נפגש? [הכותב וידידו]
- למה בלחש? [בשורה טובה היא מפתיעה ומרגשת]
- מדוע עד רדת היום? [כשאדם חולם חלומות הוא יכול לדמיין עד אין סוף.]
- מה הוא הבין? [לא צריך לחלום על מחר אלא גם היום זה היום, בשורות טובות יש בכל שלב, תלוי בהסתכלות.]

מאפיינים ספרותיים לבחירה

התלמידים יתבקשו להדגיש את המילים החוזרות על עצמן בשיר (היום, בשורה טובה ושמועה טובה)
חזרתיות מדגישה את הרעיון המרכזי שהכותב רוצה להביע, ובשיר הזה הכותב מדגיש שהבשורה הטובה היא היום ובכל יום.
היום (גם היום זה **ה**יום) התייחסות לה"א הידיעה, זהו יום מיוחד.

התייחסות להרמז מקראי - הדגמה על המילים 'בשורה טובה' ו'שמועה טובה' בעזרת שלושה ציטוטים:
"הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב ויבשר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות"
"מים קרים על נפש עייפה ושמועה טובה מארץ מרחק"(משלי כ"ה)
"ויאמר המלך איש טוב זה ואל בשורה טובה יבוא" (שמואל ב, י"ח)

הצעות להפגה

- כתיבת בית נוסף לשיר, ברוח התקופה
- הכנת לוח בשורות טובות לכיתה, שם יוסיפו התלמידים בשורה טובה בכל יום (שמחות אישיות). רצוי להוסיף גם בשורות טובות נקודתיות בכיתה (זכייה בפרס כיתתי, הצלחה במבחן בחשבון, אחדות בכיתה וכו')